

تحلیل منظور شناختی محاوره فارسی

دکتر حسین پاکروان*

دانشگاه اصفهان

چکیده

در این مقاله، نگارنده بر آن است تا چهارده گفت و گوی فارسی را، در قالب اصول تعامل گرایس و بر اساس نظریه لیچ درباره قواعد آداب دانی در گفتار بررسی نماید. هدف‌های این بررسی عبارتند از: ۱. در خصوص اهمیت یافته‌های منظورشناسی در بررسی صورت‌های زبانی تصریح گردد؛ ۲. بعضی از پیچیدگی‌های محاوره فارسی به کمک اصول یاد شده، باز شود. بررسی حاضر نشان می‌دهد که رفتار زبانی گویشوران فارسی، ریشه در بعضی از قراردادهای اجتماعی خاص این زبان دارد؛ و غفلت از این اصول، منجر به ناقص ماندن مطالعات انجام شده می‌شود.

واژه‌های کلیدی: ۱. منظورشناسی ۲. منظورمندی ۳. اصول مقابل گرایس ۴. قواعد آداب دانی در گفتار لیچ

۵. نقش بینافردی.

۱. مقدمه

زبان که به اعتقاد بسیاری والاترین خصیصه آدمی است، نقش‌های متفاوتی، همچون، اندیشه ورزی^۱ بینافردی^۲ و متنی را بر عهده دارد تا نیاز کاربران خود را در زمینه‌های مختلف بر طرف سازد. زبان‌شناسی، به عنوان علمی که موضوع مطالعه در آن، زبان؛ یعنی یکی از پیچیده‌ترین توانایی‌های آدمی است، در پی آن است تا به مدد شناخت علمی، پرده از اسرار این قوه شگرف بردارد. در آغاز قرن حاضر، تحت تأثیر شگرف دستاوردهای سوسور، مرکز ثقل، در مطالعات زبان‌شناسی، «ساختار زبان» و به تبع آن، جنبه‌های صوری زبان بود. در این برهه که تا اواسط دهه پنجاه میلادی به طول انجامید، سطره علم زبان‌شناسی، یکسره در اختیار زبان‌شناسان مکتب‌های مختلف ساختگرائی بود. تلقی عمومی در این دوره، به ویژه، در مکتب ساختگرایان امریکا آن بود که زبان، نوعی رفتار است و همچون دیگر رفتارهای آدمی، می‌توان با مورد مطالعه قراردادن جنبه‌های صوری آن، به شناخت آن نائل شد. در اواسط دهه پنجاه میلادی بود که با شکل گرفتن مکتب (زایشی-گشتاری) در زبان‌شناسی، راه برای نگرشی دیگر، ولی نه چندان جدید، به زبان گشوده شد. چامسکی تحت تأثیر آراء دکارت و با احیای طرز تفکر دستوریان جهانی^۴، اصحاب وجه^۵ و ویلهلم ون هومبولت زبان‌شناس آلمانی، این تفکر را سامان بخشید که زبان قوه خلاقه‌ای است که ریشه در ذهن آدمی دارد و زبان‌های گوناگون، هر یک، تجلی خاصی از این قوه جهانشمول هستند (حق شناس، ۳۷۲-۷۹، ۱۹۶-۱۸۲: ۱۳۷۰: سمپسون، ۱۶۵-۱۳۰: ۱۹۸۵). در این دوره، زبان نه به عنوان نوعی رفتار؛ بلکه بیشتر به عنوان پدیده‌ای تلقی می‌گردد که ما حاصل پردازش ذهن آدمی است و به تبع آن، وظیفه زبان‌شناس نیز آن است که با تکیه بر جنبه‌های

صوری، پرده از ویژگی های روان‌شناختی و چگونگی کارکرد ذهن در پردازش زبان بردارد و در نهایت، به شناخت آن قوه جهانشمول نایل آید زیربنای کنش زبانی همهٔ ابناء بشر است (اشتین برگ، ۷۷-۶۸: ۱۹۹۱). تکیه بر توانش زبانی و نقش اندیشه ورزی یا محتوایی^۶ زبان، در مطالعات زبان شناختی این دوره و تأکید بر جنبه های صوری و ساختاری آن، در دوره قبل، باعث شد تا بیشتر زبان‌شناسانی که در عرصهٔ مکاتب ساختگرائی یا (زایشی-گشتاری) قلم می‌زدند، از توجه به جنبه های دیگر زبان، مانند: کارکرد آن به عنوان نهادی اجتماعی و یا نقش های دیگر آن، همچون نقش بینافردی یا متنی غافل بمانند (براون و یول، ۲۶-۱۹: ۱۹۸۹). زیرا به اعتقاد آنان، بخش قابل ملاحظه‌ای از تنوعات سبکی و نقشی، جنبه های ناشی از کاربرد و موقعیت و یا گوناگونی‌های اجتماعی و جغرافیائی مربوط به حوزه کنش زبانی است و یا در گسترهٔ گوناگونی‌های آزاد^۷ طبقه بندی می‌شود و بدین لحاظ، جایی در قلمرو بررسی های علمی زبان‌شناسی ندارد.

در اواخر دههٔ شصت و اوایل دههٔ هفتاد، مطالعات زبان‌شناسانی چون لباو و فیشر، مردم‌شناسانی چون مالدینوسکی و فلاسفه‌ای چون آستین و سرل، این ضرورت مهم را آشکار ساخت که آن بخش از مطالعات زبان‌شناسی که در آن، به نقش اجتماعی و بین شخصی زبان و کاربرد آن و تنوعات و گوناگونی‌های مختلف زبانی توجه نشود، مطالعات ناقصی خواهد بود، زیرا زبان به عنوان بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، موظف به ایفای نقش های مختلف و بر آوردن نیازهای متنوع است. در همین دوره است که ضرورت مطالعاتی از این دست، باعث بوجود آمدن شاخه های جدیدی در علم زبان‌شناسی، همچون جامعه شناسی زبان، منظور شناسی^۸ و تحلیل گفتمان^۹ در علم زبان‌شناسی می‌شود (مدرسی، ۵۱-۴۱: ۱۳۶۳؛ ورشورن، ۸۳-۷۷: ۱۹۹۹). این شاخه‌های نوپنیا که تا سه دهه قبل، نامی از آنها در زبان‌شناسی نبود؛ اکنون در حال بسط حوزه و نشر اصول خود هستند تا بتوانند با مرتبط ساختن نقش توصیفی یا محتوایی زبان به نقش‌های اجتماعی و بین شخصی، یعنی در واقع، به عواملی چون کاربران^{۱۰}، موقعیت^{۱۱}، بافت^{۱۲} و کاربرد^{۱۳}، پرده از پیچیدگی‌های دستگاه زبان بردارند (لیچ، ۵-۴: ۱۹۸۳).

۲. مطالعات پیشین

منظور شناسی، شاخه ای از علم زبان شناسی است که در آن توجه معطوف به معناست؛ نه معنائی که خصیصه دستوری جمله‌هاست. زیرا بررسی این معنا، در حوزهٔ کار معنا شناسی است؛ بلکه معنائی که با کاربر و کاربرد زبان در موقعیت مرتبط می‌شود و تفسیر آن تنها با در نظر داشتن کاربران و منظور آنان در آن موقعیت خاص ممکن است. به عبارت دیگر، در معناشناسی، با مفهوم^{۱۴} سروکار داریم؛ حال آنکه در منظور شناسی، موضوع کار منظور^{۱۵} است (لیچ، ۶: ۱۹۸۳). بنا به اعتقاد لیچ (۵-۴: ۱۹۸۳). دستور و منظور شناسی دو روی سکه است؛ زیرا اولی، به آن جنبه هائی از زبان می پردازد که ناشی از ساختار زبان است و دومی، در پی آن است که معنا را از طریق مرتبط ساختن صورت زبانی با کاربر که برجسته ترین عنصر در موقعیت است، توجیه کند و بدین ترتیب، منظور گویشور را به معنای اندیشه ورزی یا محتوایی و فکر مرتبط سازد و پرده از نیت گوینده بردارد.

اساس کار در منظور شناسی بر اصول زیر است:

۱. معنای دستوری تابع قوانین دستوری است؛ حال آنکه منظور، تابع اصول کاربردی است. تخطی از قوانین دستوری باعث غیر دستوری شدن و اشتباه شدن جمله می‌شود؛ ولی تخطی از اصول کاربردی نقض دستوری را به دنبال نداشته بلکه تفسیر و منظورمندی را به دنبال دارد.

۲. در توصیفات دستوری ساخت صوری زبان در نظر است؛ ولی در توصیفات منظور شناسی، نظر به نقش برونی^{۱۵}

و کاربرد داریم.

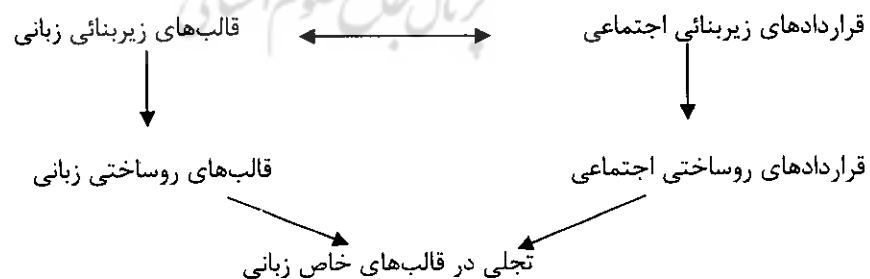
۳. وظیفه اصلی منظور شناسی، مرتبط کردن معنای دستوری به منظور کاربردی است، این ارتباط ممکن است، مستقیم^{۱۶} و یا به طور کنائی^{۱۷} انجام پذیرد.

۴. قوانین دستوری قراردادی و از پیش وضع شده هستند؛ ولی اصول کاربرد زبان، به تبعیت از هدف گفت و گو و

کنش متقابل زبانی در موقعیتی خاص مشخص می‌شوند (لیچ، ۵: ۱۹۸۳).

لیچ در ادامه بحث خود، منظور شناسی را، به دو شاخه تقسیم می‌کند: یکی منظور شناسی زبان شناختی^{۱۸} و دیگری، منظور شناسی جامعه شناختی^{۱۹}. در توصیف دو شاخه یاد شده یار محمدی (۱۹۹۵) به نقل از کاسپر و لیچ می‌گوید که موضوع کار در منظور شناسی - زبان شناختی بررسی تمهیدات و امکاناتی است که دستگاه زبان برای ادای منظورهاى مختلف در اختیار گویشور خود قرار می‌دهد. برای مثال یکی از این تمهیدات، وجوه چهارگانه جمله یعنی خبر^{۲۰}، سؤال^{۲۱}، امر^{۲۲}، و تعجب^{۲۳} است که در هر دو زبان فارسی و انگلیسی، برای بیان منظورهاى متفاوت خبردهی، کسب اطلاع، دستور و بیان حالت های عاطفی استفاده می‌شود. (بیمن، ۲۵: ۱۹۸۶؛ هاج، ۳۶۲-۶۷: ۱۹۸۴) اما در تحلیل منظور شناختی - جامعه شناختی توجه معطوف به آن دسته از قراردادهای اجتماعی است که با تجلی و ایفای نقش در قالب های خاص زبانی نیازهای مختلف و متنوع اجتماعی گویشوران را در بافت موقعیت برآورده می‌سازند. برای مثال دستگاه ضمیر در فارسی، همچون فرانسه و برخلاف انگلیسی دارای دوگونه ضمیر دوم شخص مفرد «تو» و «شما» است که به لحاظ معنای اندیشه ورزی، مترادف یکدیگرند؛ ولی از نظر معنای بینافردی بیان کننده دو حد متفاوت از فاصله‌گذاری هستند، اولی، بیان کننده رابطه نزدیک،^{۲۴} و دومی نشانگر رابطه دور^{۲۵} بین همزبانان^{۲۶} است. چنانچه قراردادهای اجتماعی موجود در فارسی حکم به نوعی رابطه دور و رسمی کنند، ضمیر «شما» برآورنده نیاز ارتباطی گویشوران است؛ ولی اگر این قرارداد اجتماعی، حاکی از نوعی رابطه نزدیک و خودمانی باشد، ضمیر «تو» برآورنده نیاز ارتباطی خواهد بود.

یارمحمدی (۱۹۹۵) در ادامه می‌افزاید که قراردادهای اجتماعی خاص هر زبان و فرهنگی، زیر مجموعه‌ای از یک سلسله قراردادهای زیر بنائی جهانشمول است. هر جامعه‌ای به فراخور حال، زیر مجموعه‌ای از این همگانی‌ها را برمی‌گزیند و به شیوه خاص خود و با تمهیدات زبانی مشخصی، به بیان آن‌ها می‌پردازد. برای نمونه به نظر می‌رسد که تعارف غذا به میهمان، یکی از این همگانی‌های زیر بنائی اجتماعی است که هر فرهنگی بسته به نیاز و به فراخور حال خود، نوعی رفتار اجتماعی - زبانی خاصی را فرا راه گویشوران خود قرار می‌دهد. آن گونه که یارمحمدی با ذکر مثال متذکر می‌شود، فارسی زبانان ایرانی، به هنگام تعارف غذا، سعی می‌کنند که غذا را بی‌مقدار و زحماتی را که برای تهیه آن کشیده‌اند، ناچیز جلوه دهند و از تعریف و تمجید غذای خود پرهیز کنند؛ حال آنکه انگلیسی زبانان، در تعارف کردن غذا، شیوه‌ای مثبت تر در پیش می‌گیرند و اگر چه آنان نیز از تعریف و تمجید از غذا خودداری می‌کنند؛ ولی از تعارف منفی نیز پرهیز می‌کنند (یارمحمدی، ۷-۴: ۱۹۹۳). نتیجه‌گیری یارمحمدی (۱۹۹۵) آن است که صورت‌های زبانی، ناشی از قراردادهای و قالب‌های بنیادین تری به شرح زیر است :

در این چهار چوب نظری، فرض بر آن است که قراردادهای روساختی اجتماعی در هر زبانی، زیر مجموعه‌ای از قراردادهای زیر بنائی اجتماعی است و قالب‌های روساختی زبانی نیز زیر مجموعه‌ای از قالب‌های زیر بنائی زبانی است. گویشور هر زبانی، بسته به نیاز خود، موقعیت و قرارداد اجتماعی ناشی از آن موقعیت صورت زبانی خاصی را، جهت بیان منظور خود برمی‌گزیند.

۳. چهارچوب نظری جهت تحلیل داده‌ها

تحقیق و کوشش به منظور شناسایی هر چه بهتر نقش ارتباطی زبان با توجه به موقعیت و کاربرد آن و نقش بینافردی زبان موضوع اصلی کار محققانی بوده است که در گستره شاخه نو پای زبان‌شناسی، یعنی منظورشناسی فعالیت می‌کنند. شاید نظریه گفتارکنش^{۲۷} آستین را، بتوان اولین نظریه منسجمی قلمداد کرد که در آن، اضافه بر نقش اندیشه‌ورزی یا محتوایی زبان، به نقش بینا فردی نیز توجه شده است. (لاینر، ۲۲۵-۲۲۹: ۱۹۹۶). آستین با مطرح کردن نظریه گفتارکنش اظهار داشت که گویشوران زبان، در حین بیان فعل هائی چون قول دادن، نامیدن و غیره، نه تنها خبری را بیان می‌کنند؛ بلکه در عین حال، کنشی نیز انجام می‌دهند (کمپسون، ۸۰-۷۲: ۱۹۸۹). پس از او زبان‌شناسان دیگری نیز کوشیده‌اند تا با وضع اصول و شعائری به بررسی نقش بینا فردی زبان بپردازند و تأثیر عوامل مختلف ناشی از موقعیت و کاربرد را بر جملات زبان مشخص سازند (لطفی پور، ۲۶-۲۲: ۱۳۷۱؛ یارمحمدی، ۲-۳: ۱۹۹۵). از جمله این اصول که در این تحقیق از آن‌ها برای بررسی منظور شناختی محاوره در فارسی استفاده شده است، اصول تعامل گرایس^{۲۸} و قواعد آداب دانی در گفتار لیچ^{۲۹} هستند. شرح مختصر این اصول و قواعد به قرار زیر است:

۱. کمیت^{۳۰}:

الف. در بیان خود اطلاعات مورد لزوم را ارائه دهید.

ب. اطلاعات ارائه شده نباید بیش از حد لزوم باشد.

۲. کیفیت^{۳۱}:

الف. آنچه را که معتقدید نادرست است، نگوئید.

ب. آنچه را که برایش شواهد کافی ندارید، نگوئید.

۳. تناسب^{۳۲}:

الف. بیان شما باید متناسب با موضوع و موقعیت و بجا باشد.

۴. شیوه بیان^{۳۳}:

الف. از ابهام اجتناب کنید.

ب. مختصر بگوئید.

ج. منظم بگوئید. (لطفی پور، ۲۶-۲۲: ۱۳۷۱؛ براون ویول، ۳۳-۳۱: ۱۹۸۹).

قواعد آداب دانی در گفتار لیچ:

۱. اصل کاردانی^{۳۴}: زحمت مخاطب خود را کم کنید.

۲. اصل گشاده دستی^{۳۵}: کمترین میزان بهره‌بری را برای خود برگزینید. بار روی روش خود را، به بیشترین درجه

برسانید.

۳. اصل مردم داری و گشاده روئی^{۳۶}: نهایت معقول گشاده روئی و تمجید از مخاطب را در نظر بگیرید. دست کم

تحسین در مورد خود را برگزینید.

۴. اصل تواضع^{۳۷}: تمجید از خود را به پائین ترین حد معقول برسانید.

۵. اصل موافقت^{۳۸}: بین خود و مخاطب، بالاترین حد معقول همخوانی و موافقت را برقرار کنید.

۶. اصل همدردی^{۳۹}: بین خود و دیگران، نهایت همدردی و مرافقت را برقرار کنید. (لیچ، ۱۳۴-۴۲: ۱۹۸۳).

گرایس معتقد است که گویشوران زبان، به هنگام تبادل گفتار در کنش متقابل زبانی، به طور ضمنی خود را ملزم به رعایت اصول تعامل می‌دانند. اگر چه تخلف از هر یک از این اصول، به معنی مختل شدن ارتباط نیست؛ بلکه مخاطب را بر آن می‌دارد تا در پی کشف منظور طرف متقابل خود از نقض یک یا همه اصول یاد شده بر آید. این بدان

معنی است که نقض هر یک از اصول یاد شده منظورمندی^{۴۰} خاصی را به دنبال خواهد داشت (براون ویول، ۳۴-۳۱: ۱۹۸۹).

برای روشن تر شدن مطلب به مثال زیر توجه کنید:

(موقعیت بچه‌ای به هنگام خواب از پدرش آب می‌خواهد)

بچه: بابا، تشنه؛

پدر: مامان تو آشپزخونس.
تحلیل گفت و گوی بالا در قالب اصول پیشنهادی گرایس نشان می‌دهد که پدر در جواب فرزند خود، اصل تناسب (اصل شماره ۳) را نقض کرده است. یعنی به ظاهر بین تشنگی بچه و جواب پدر تناسبی وجود ندارد؛ ولی نقض این اصل، بچه را به این منظورمندی رهنمون می‌شود که باید برای رفع تشنگی یا به آشپزخانه برود و یا منتظر مادرش شود.

یارمحمدی (۳: ۱۹۹۵) همچون لیچ معتقد است که اصول گرایس، اگر چه در روشن کردن جنبه هائی از نقش بینا فردی، به ویژه در تفسیر ذهنیت گوینده موفق است؛ ولی به خودی خود در تفسیر نقش بین شخصی از توضیح دو نکته ناتوان است: یکی اینکه چرا مردم اغلب اوقات در گفتار، به کنایه متوسل می‌شوند و از صراحت کلام پرهیز می‌کنند و دیگر اینکه چه رابطه‌ای بین منظور و معنی مد نظر است وقتی که گویشور، جمله‌های غیر خبری همچون پرسشی یا تعجبی را، برای بیان مقصود برمی‌گزیند. به همین دلیل، او قواعد آداب دانی در گفتار را فرارو می‌نهد تا به مدد آن‌ها در کنار استفاده از اصول گرایس، بتواند به شناخت بهتری از نقش بینا فردی و کاربرد زبان در موقعیت نائل آید. برای روشن تر شدن مطلب به مثال زیر توجه کنید:

(زمان: نزدیک به نیمه شب.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

دو طرف مکالمه: الف: دانشجو، مذکر، سن ۲۵ سال.

ب: دانشجو، مذکر، سن ۳۰ سال.

رابطه دو سویه: دوستی مختصر در حد سلام علیک.

الف: ببخشین این وقت شب مزاحم شدم.

ب: خواهش می‌کنم، اختیار دارین، چه مزاحمتی، بفرمائین.

الف: نه ممنونم؛ فقط یه لحظه خواستم وقتتونو بگیرم؛ این دو خطو برام ترجمه کنین.

ب: باشه، دم در که خوب نیس.

الف: نه، ممنون، بیش از این مزاحم نمی‌شم).

لیچ بر این باور است که اصول گرایس، نمی‌تواند جوابگو باشد که چرا گویشور "الف"، برای بیان تقاضای مختصر خود، این همه قالب‌های مختلف زبانی را به کار گرفته است؛ در حالی که او می‌توانست با بیان یک جمله کوتاه مقصود خود را به صراحت بیان کند و یا اینکه چرا گویشور "ب" نیز در جواب خود را ملزم به استفاده از همین قالب‌ها می‌داند. لیچ معتقد است تنها با در نظر داشتن قراردادهای اجتماعی ناشی از فرهنگ گویشور و اعمال اصول آداب دانی در گفتار است که می‌توان بیان تعارف‌های یاد شده را تفسیر و توجیه کرد.

۴. تحلیل داده‌ها

برای تحلیل منظوری شناختی محاوره فارسی، از هر دو دسته اصول تعامل گرایس و قواعد آداب دانی در گفتار لیچ بهره گرفته شده است. در این تحلیل، تعداد ۳۰ محاوره طبیعی در مجموع با مدت زمان ۱۰۳ دقیقه با توجه به چارچوب نظری‌ای که در بخش ۳ شرح داده شده، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. تحلیل جدولی به دنبال هر محاوره آورده شده است. (شماره‌های به کار گرفته شده در هر ستون نشان دهنده همان ترتیبی هستند که در بخش ۳ به هنگام معرفی اصول گرایس و قواعد لیچ در کنار هر یک از بندها آمده بود. علامت (+) در کنار هر اصل، نشانگر رعایت آن اصل توسط هم‌زبانان و علامت (-) نشان دهنده نقض آن است. در انتها، ابتدا تعداد موارد نقض و رعایت اصول

گرایس، مورد تحلیل آماری قرار گرفته است تا معلوم شود گویشور فارسی زبان، در گفتار خود، بیشتر چه اصولی را نقض و چه اصولی را رعایت کرده است. سپس موارد رعایت قواعد مختلف آداب دانی در گفتار لیج، مورد تحلیل آماری قرار گرفته تا مشخص شود گویشوران گفت و گوهای یاد شده بیشتر نظر به کدامیک از اصول داشته اند. با توجه به موقعیت بر نوع قرارداد اجتماعی خاص آن موقعیت نیز تصریح شده است.

گفت و گوی ۱

زمان: ۸.۳۰ شب.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکانمه کنندگان:

الف: خانه دار، مؤنث، ۲۵ سال، همسر ج، خواهر زاده ب.

ب: دانشجو، مذکر، ۳۱ سال، همسر انف، پسر عموی ب.

ج: شغل آزاد، مذکر، ۴۲ سال، دانی الف، پسرعموی ج.

(ب جهت دیداری کوتاه و تبریک بچه دار شدن خواهر زاده خود به منزل آنها آمده است)

۱. الف: خوش اومدین دانی، خوشحالمون کردین.

۲. ب: سلامت باشی، چشمتون روشن.

۳. الف: ممنون، خب! چی شده، این دفعه به ما سری زدین!

۴. ب: به خدا گرفتارم، همی حالام ونم نمی کردن.

۵. ج: حاجی، دیگه چرا زحمت کشدین!

۶. ب: قابل نیس، این حالا فعلاً مجردیه، می خواسم دس خالی نیام ایشالا اصلش بمونه بعد که با بچه ها اومدم.

۷. ج: به، اختیار دارین، به همینشتم راضی نبودیم، تو زحمت افتادین، با این همه گرفتاری همین که تا اینجا

اومدین خودشر خلیه.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	+۶،+۳،+۵	-۳،+۴،+۱،+۲	با گشاده رویی خوشامد بگوید.
۲	+۲،+۵	-۳،+۴،+۱،+۲	جواب خوشامدگویی را با گشاده رویی جواب دهد.
۳	+۶،+۳،+۵	-۳،+۴،-۱،-۲	در خوشامدگویی به یکبار بسنده نکنید.
۴	+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	به هنگام ادامه خوشامدگویی در تعارف کوتاهی نکنید.
۵	-۳،+۵	-۳،-۴،-۱،-۲	در هنگام پذیرش هدیه، از زحمت هدیه دهنده، قدردانی کنید.
۶	+۵،-۲،+۴	-۳،-۴،-۱،-۲	به هنگام هدیه دادن، آن را ناچیز جلوه دهید.
۷	-۵،+۶،+۳،+۴	-۳،-۴،-۱،-۲	در خوشامدگویی و تشکر از هدیه دهنده به یک جمله بسنده نکنید.

گفت و گوی ۲

زمان: ۸ صبح.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: خانه دار، مؤنث، ۲۵ سال، همسر ج، دوست ب.

ب: دانشجو، مؤنث، ۲۶ سال، همکلاس ج، دوست الف.

ج: دانشجو مذکر ۳۱ سال، همکلاس ب، همسر الف.

(ب پس از مدت یک‌ماه به شیراز آمده و جهت سر زدن و امانت گرفتن کتابی به منزل ج آمده است و با صدای در الف در را باز می‌کند).

۱. الف: کیه... اومدم، سلام... خانم... احوالتون، چطورین، کی اومدین؟ رسیدن به خیر!
۲. ب: سلام، حال شما، مشتاق دیدارتون، چطورین؟
۳. الف: بد نیسم، بیاین تو، بفرمائین، دم در خوب نیس.
۴. ب: ممنونم از لطفتون، تازه دیروز صبح اومدم، هزار تا کار دارم. می‌خواسم برم بخش گفتم یه سری بزنم... آقا هسن.

۵. الف: بله، بیاین تو تا صداش کنم.
۶. ب: مزاحمشون نشده باشم
۷. الف: نه بابا، صبا زود پا می‌شه، بیاین تو آخه دم در بده.
۸. ج: یا ال... سلام، احوال شما، خیر مقدم، خانواده چطور بودن؟ خوب بودن؟
۹. ب: سلام دارن، می‌بخشین صبح اول وقت مزاحم شدم.
۱۰. ج: نه بابا، چه مزاحمتی، بیاین تو، دم در خوب نیس.
۱۱. ب: باشه بعد، یه وقت دیگه، رفتم پیش دکتر، گفته کتاب جمیز رو بخونم، اومدم اگه شما داشته باشین دیگه دنبالش نگردم. البته اگه نمیخوانین.

۱۲. ج: باشه، نه، من فعلاً احتیاجش ندارم، یه دقه صبر کنین (برمی‌گردد).
  ۱۳. الف: بده که نمیاین تو، وال... اینطوری بده.
  ۱۴. ب: اینقده زحمت دادم، باشه یه وقت دیگه.
  ۱۵. الف: پس حالا که اینجاین یه روز ناهار بیاین اینجا.
  ۱۶. ب: نه به خدا، تو زحمت می‌یفتین با دو تا بچه، راستش منم خیلی کار دارم.
  ۱۷. الف: تعارف می‌کنین، بیاین دیگه، خوشحال می‌شیم.
- همزمان

۱۸. ج: (برمی‌گردد) بیاین، اینم کتاب.
۱۹. الف: پس پنج شنبه بیاین.
۲۰. ب: به خدا راضی به زحمت نیسم، بعد شم پنج شنبه نمی‌شه، با بچه‌ها قرار دارم.
۲۱. ج: خوبه دیگه تعارف نکنین بیاین.
۲۲. الف: جمعه چطور؟ خوبه؟
۲۳. ج: همون جمعه خوبه، منتظر تونیم.
۲۴. ب: وال... زحمتتون می‌شه، تو درد سر می‌یفتین.
۲۵. الف: نه بابا، خوشحال می‌شیم، پس جمعه منتظریم.
۲۶. ب: حالا که اصرار می‌کنین باشه، من فعلاً رفع زحمت می‌کنم، فرمایشی ندارین، اصلاً حواسم پرت شد، بابت کتاب ممنونم، دستتون درد نکنه.
۲۷. الف: قربون شما، به سلامت.

۲۸. ج: به امید خدا، پس جمعه منتظریم.

بندهای گفت‌وگو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	+۵,+۴,+۳,۰	-۱,+۴,+۳,+۲	در سلام پیشقدم باشید، در خوشامدگویی گشاده رو باشید.
۲	+۵,+۴,+۳	-۱,+۴,+۳,+۲	جواب خوشامدگویی را با گشاده‌روئی بدهید.
۳	+۵,+۳,+۱	-۲,-۱,+۴,+۳	در خوشامدگویی به یک‌بار بسنده نکنید.
۴	-۲,+۱	-۲,+۴,+۳,+۱	در پذیرش دعوت به داخل تأمل کنید.
۵	+۲	+۴,+۳,+۲,+۱	
۶	+۱	-۳,-۲,-۱,+۴	به هنگام تقاضا جهت کاری رعایت طرف مقابل را بکنید.
۷	+۵,+۲	-۱,+۴,+۳,+۲	در خوشامدگویی گشاده رو باشید.
۸	+۵,+۳	+۴,+۳,+۲,+۱	خوشامدگویی را با گشاده‌روئی جواب دهید.
۹	+۵,+۳,+۱	-۳,-۱,+۴,+۲	به هنگام تقاضا، مراعات طرف مقابل را بکنید.
۱۰	+۵,+۲,+۱	-۴,-۱,+۳,+۲	تقبل زحمت برای اجابت تقاضا را ناچیز جلوه دهید.
۱۱	+۵,+۱	+۴,+۳,+۲,+۱	تقاضا را با نهایت محافظه کاری و ادب عنوان کنید.
۱۲	+۵,+۲	+۴,+۳,+۲,+۱	تقاضا را با گشاده‌روئی جواب دهید.
۱۳	+۶,+۲	-۴,-۱,+۳,+۲	در صورت امتناع طرف مقابل دعوت به داخل را ادامه دهید.
۱۴	+۲,+۱	-۲,+۳,+۲,+۱	در پذیرش دعوت به داخل تأمل کنید.
۱۵	+۲,+۱	+۴,+۳,+۲,+۱	در دعوت کوتاهی نکنید.
۱۶	+۶,+۲,+۱	-۴,-۲,-۱,+۳	در پذیرش دعوت درنگ کنید.
۱۷	+۲,+۵	-۴,+۳,+۲,+۱	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۱۸	+۲	+۴,+۳,+۲,+۱	
۱۹	+۲,+۱	+۴,+۳,+۳,+۱	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۲۰	+۲	-۴,-۲,-۱,+۳	در پذیرش دعوت تأمل کنید.
۲۱	+۲,+۱	-۴,-۱,+۲,+۳	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۲۲	+۱,+۵	+۴,+۳,+۲,+۱	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۲۳	+۱,+۵	+۴,+۳,+۲,+۱	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۲۴	+۱,+۲,+۵	-۴,-۲,-۱,+۳	در پذیرش دعوت تأمل کنید.
۲۵	+۵,+۲,+۱	+۴,+۳,+۲,+۱	در دعوت به یک‌بار بسنده نکنید.
۲۶	+۱,+۳	-۴,-۱,+۲,+۳	دعوت را با نهایت تواضع قبول کنید.
۲۷	+۳	+۴,+۳,+۲,+۱	
۲۸	+۱	+۴,+۳,+۲,+۱	

گفت و گوی ۳

- زمان: ۱/۲۰ ظهر، همان جمعه موعودی که در گفت و گوی ۲ قرار آن گذاشته شد.
 گویشوران و مکان گویشوری، همان گویشوران و مکان گفت و گوی ۲ می باشد.
 (سفره غذا پهن شده است)
۱. ب: او ... وه، چه سفره ای، ماشاء... به این سلیقه، تو زحمت افتادین به خدا.
 ۲. الف: نه بابا به نظر میاد، قابل تعریف نیس.
 ۳. ب: نه وال ... زحمت کشیدین.
 ۴. الف: چه زحمتی، ما جمعه ها که خودمون باید به چیزی درس کنیم، چه فرقی می کنه، واسه یه نفر، بفرمائید.
 سرد می شه.
 ۵. ب: چشم، دیر نمیشه.
 ۶. الف: تو رو خدا دیگه تارف نکنین، من بلد نیسم تارف کنم، خودتون هر چی می خورین بکشین، دیگه قابل تارف نیس.
 ۷. ب: چشم، اختیار دارین، منم اصلاً تارف نمی کنم ...
 ۸. ب: چه خوشمزه شده، آدم غذای اینطوری که می خوره دیگه نمی تونه نیگا به غذای سلف کنه.
 ۹. الف: همون دیگه، پیش غذای سلف این به نظرتون تعریفی میاد.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	+۱،+۳	+۲،-۱،-۴،-۳	در تعریف از غذای میزبان کوتاهی نکنید.
۲	+۴	+۲،-۱،-۴،-۳	از پذیرش تعریف امتناع کنید.
۳	+۱،+۳	+۲،-۱،-۴،-۳	در تعریف به یکبار بسنده نکنید.
۴	+۲،+۴	-۳،-۴،-۱،+۲	زحمت تهیه غذا را ناچیز جلوه دهید.
۵	+۱	+۲،+۴،+۱،+۲	در پذیرش دعوت تأمل کنید.
۶	+۲،+۴	+۲،-۱،-۴،-۳	در تعارف غذا به میهمان کوتاهی نکنید.
۷	+۱،+۵	+۲،-۱،-۴،-۳	تعارف غذا را به شیوه ای مثبت جواب دهید.
۸	+۳	+۲،-۱،-۴،-۳	در تعریف از غذا به یکبار بسنده نکنید.
۹	+۴	+۲،+۴،-۱،+۲	از پذیرش تعارف امتناع کنید.

گفت و گوی ۴

- زمان: ۶/۳۰ عصر.
 مکان: شیراز، منزل شخصی متعلق به ب و د.
 مکالمه کنندگان:

الف: خانه دار، مونث، ۲۵ سال، همسر هب دوست خانوادگی ب و ج.

ب: خانه دار مونث، ۲۸ سال، همسر هب خواهر ج دوست خانوادگی الف و د.

ج: خانه دار، مونث، ۳۱ سال، خواهر ب، دوست خانوادگی الف و د، متأهل.

د: دانشجو، مذکر، ۳۱ سال، همسر الف، دوست خانوادگی ب، ج و هب.

ه: شغل آزاد، مذکر، ۴۱ سال، همسر ب، دوست خانوادگی الف و د.

(الف و د سری به منزل دوستان خود، ب و ه زده اند)

۱. الف: (پس از در زدن) مهمون نمی‌خوای صابخونه، خوبه والا، این در پائینم که همش وازه.
 ۲. ب: بفرمائین. بیاین تو، چه عجب این طرفا.
 ۳. ج: توئی: چه عجب، رفتی خونه ما؟
 ۴. الف: آره، خوبه والا.... نمی‌شینی که تو خونه، خوب ... مزاحمای همیشگی.
 ۵. ب: نه بابا، چه حرفا، اتفاقاً دلمون واستون تنگ شده بود.
 ۶. د: یا الله ...
 ۷. ب: آقا م هس؟
 ۸. الف: آره، با هم اومدیم، پس مگه من می‌تونسم با این دو تا تنها بیام.
 همزمان
 ۹. ب: بفرمائید بالا ... آقا، بفرمائید. چه عجب از این طرفا!
 ۱۰. ج: بیاین تو، بفرمائین داخل.
 ۱۱. د: سلام، احوال شما، به خدا نمی‌رسم، تازه اومدم، درسا نمی‌دارن. الان یه هفته‌ای می‌شه عیال همش میگه خدمتتون برسیم، نشد، بود تا امشب.
 ۱۲. ب: خیلی خوش اومدین بیاین بشینین الان بچه‌ها می‌بان.
 ۱۳. د: کجا رفتن.
 ۱۴. ب: همین جا تا سر خیابون، حالا دیگه پیداشون می‌شه.
 ۱۵. ب: باز امشیم که شما اینجاین ما حاضری داریم، اسباب شرمندگی، بفرمایین بیاین سر سفره.
 ۱۶. د: اختیار دارین این چه حرفیه، نخورده نیستیم، اگه این حاضریه که خوبه ما هر شب بیایم اینجا.
 ۱۷. ب: وا، خدا مرگ، چرا بشقاب جلوی شما نیس! (خطاب به ه)
 بشقاب بذا جلوی ... آقا.
 ۱۸. د: دسم می‌رسه ممنونم، خودم ور می‌دارم.
 ۱۹. ه: اینم بشقاب، تارف نکن دیگه بخور.
 ۲۰. د: چشم، تارف چرا. ترسین گشنه که پا نمی‌شم.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	-۱	-۱، -۲، -۳، -۴	
۲	+۱، -۲	-۴، -۲، -۱، +۳	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۳		+۴، +۳، +۲، +۱	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۴	+۱، +۴	-۲، -۱، +۲، +۴	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۵	+۲، +۳، +۵	-۴، -۲، -۱، +۳	در خوشامدگوئی به یکبار بسنده نکنید.
۶		+۴، +۳، +۲، +۱	
۷		+۴، +۳، +۲، +۱	
۸		+۴، +۳، +۲، +۱	
۹	+۲، +۳	-۴، +۱، +۲، +۳	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۱۰	+۲	-۴، +۱، +۲، +۳	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۱۱	+۱، +۴، +۵	+۳ و -۴، -۱ و -۲	جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.

در خوشامدگوئی به یکبار بسنده نکنید.	-۳،+۱،+۲،+۴	+۳،+۵	۱۲
	+۴،+۳،+۲،+۱		۱۳
	+۴،+۳،+۲،+۱		۱۴
زحمت تهیه غذا را ناچیز جلوه دهید.	-۲،-۱،+۳،+۴	+۱،+۴	۱۵
تعارف غذا را به شیوه ای مثبت جواب دهید.	-۲،-۱،+۳،+۴	+۳	۱۶
در تعارف کوتاهی نکنید.	+۴،+۳،+۲،+۱	+۱	۱۷
در جواب تعارف جانب تواضع را نگهدارید.	+۴،+۳،+۲،+۱	+۱	۱۸
در تعارف کوتاهی نکنید.	+۴،+۳،+۲،+۱	+۱	۱۹
در جواب تعارف جانب تواضع را نگهدارید.	-۱،+۲،+۳،+۴	+۱،+۲	۲۰

گفت و گوی ۵

زمان: ساعت ۵.

مکان: شیراز، مقابل سینما.

مکالمه کنندگان:

الف: کارمند، مذکر، ۲۹ سال، همسر د، دوست خانوادگی ب و ج.
 ب: دانشجو، مذکر، ۳۱ سال، همسر ج، دوست خانوادگی الف و د.
 ج: خانه دار، مؤنث، ۲۵ سال، همسر ب، دوست خانوادگی الف و د.
 د: خانه دار، مؤنث، ۲۵ سال، همسر الف، دوست خانوادگی ب و ج.

(دو خانواده مقابل سینما پس از مدتی یکدیگر را دیده‌اند)

۱. الف: به به، چی شده می بینمتون، مگه یه همچنین جاهائی همو ببینیم.
 ۲. ب: سلام، آقا ... چشم ما روشن، چطوری، احوالت؟ شما چطورین. خانم، احوالتون.
 ۳. ج: به به، سلام، سلام، چطورین سلامتین. } همزمان
 ۴. د: سلام، حال شما، احوال شما، پارسال دوس امسال آشنا، خوب سر نمی‌زنین، خوش پارسال که نزدیک هم بودیم، حالا دیگه سالی، ماهی می‌شه تا همو ببینیم.
 ۵. ب: به خدا درسا نمی‌زارن، بعدشم، ما یه مدت بود اینجا نبودیم. رفته بودیم اصفهان برا کارای خونه.
 ۶. الف: خب، کجا دارین میرین!
 ۷. ب: واله ... اومدیم این فیلمو بریم، چن روزی بود می‌خواستیم بیایم نمی‌شد، نگو کار خدا بوده که شمارم ببینیم.
 ۸. الف: مام اتفاقاً برا همین اومدیم بیرون، پس بهتر، بریم تو که بچه‌ها سردشون نشه.
 ۹. ب: باشه، من هنوز بلیط نگرفتم، تو چی؟
 ۱۰. الف: باشه، تو با بچه‌ها برو تو تا من بگیرم و بیام.
 ۱۱. ب: نه جان تو، نمی‌زارم. مگه فرقیم می‌کنه، چه من چه تو:
 ۱۲. الف: پس اگه فرق نمی‌کنه دس نکن تو جیبیت، این پولا که دیگه قابل تعارف نیس.
 ۱۳. ب: دستت درد نکنه، شرمنده، همیشه ما رو خجالت میدی
 (ادامه گفت و گو در سالن سینما، پای بوفه، برای خرید تنقلات)
 ۱۴. ب: چی می‌خورین، چیپس بگیرم؟
 ۱۵. الف: باز که افتادی جلو، اگه تو بخوای دست تو جیبیت کنی هیچی.

۱۶. ب: بیا، تارف نکن، چه فرق می‌کنه، آقا ... چهار تا چیپس ... چیز دیگه‌ایم بگیریم؟
۱۷. الف: قریون دستت، نه بابا چه خبره،
(ادامه، شب پس از خروج از سینما)
۱۸. د: امشب این فیلم با شما خیلی چسبید.
۱۹. ج: مام اگه تنها بودیم اینقدر بهمون مزه نمی‌داد.
۲۰. الف: (خطاب به ب) خوب، بیاین بریم خونه، یه چیزی دورهم می‌خوریم.
۲۱. ب: نه، شما بیاین بریم، راه ما نزدیکتره.
۲۲. الف: پیاده که نمی‌ریم، با ماشینیم، چه فرق داره، بریم خونه ما راحت‌تریم، خوابگاه زود درو می‌بندن.
۲۳. د: آره، خونه ما بهتره.
۲۴. ج: اگه نمی‌یاین خونه ما باشه یه وقت دیگه،
۲۵. الف: پس بیاین برسونمتون.
۲۶. ب: نه بابا راهی نیس، به تو زحمت نمی‌دیم، خودمون می‌ریم.
۲۷. الف: این چه حرفیه، ماشین که هس، چرا تعارف می‌کنی.
۲۸. ب: زحمتتون می‌شه. اما خب انگار چاره ای نیس.
۲۹. د: نه بابا چه زحمتی، ماشینه دیگه.

قرارداد اجتماعی	اصول تعامل	قواعد آداب دانی	بندهای گفت و گو
در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.	+۳،+۴،-۱،+۲	+۳	۱
جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.	+۳،-۴،-۱،+۲	+۳	۲
جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.	+۳،+۴،+۱،+۲	+۳	۳
جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.	-۳،-۴،-۱،+۲	+۳،+۶	۴
در ادامه خوشامدگوئی در تعارف کوتاهی نکنید.	+۳،+۴،+۱،+۳	+۱،+۵	۵
_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____	۶
در ادامه خوشامدگوئی در تعارف کوتاهی نکنید.	+۳،-۴،-۱،+۲	+۳،+۵	۷
_____	+۳،+۴،+۱،+۲	+۵	۸
_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____	۹
به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳،+۴،+۱،+۲	_____	۱۰
تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.	+۳،-۴،-۱،+۲	+۵،+۱،+۲	۱۱
به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.	-۳،-۴،-۱،+۲	+۲،+۵	۱۲
تقبل زحمت دیگران را با نهایت تواضع قبول کنید.	+۳،-۴،-۱،-۲	+۲،+۳	۱۳
در تعارف پیشقدم باشید.	+۳،+۴،+۱،+۲	+۲	۱۴
تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.	-۳،+۴،-۱،+۲	+۱،+۲	۱۵
به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳،-۴،-۱،+۲	+۱	۱۶
تقبل زحمت دیگران را با نهایت تواضع قبول کنید.	+۳،+۴،-۱،+۲	+۱،+۳	۱۷
در مصاحبت دیگران از ابراز خشنودی کوتاهی نکنید.	+۳،+۴،+۱،+۲	+۳،+۵	۱۸
در مصاحبت دیگران از ابراز خشنودی کوتاهی نکنید.	+۳،+۴،+۱،+۲	+۳،+۵	۱۹
به هنگام تقبل زحمت، جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳،+۴،-۱،+۲	+۲	۲۰

تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.	+۳+۴+۱+۲	+۲+۴	۲۱
رد تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.	+۳-۴-۱+۲	+۲+۵	۲۲
رد تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.	+۳+۴+۱+۲	+۲	۲۳
در رد تقبل زحمت دیگران جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳+۴+۱+۲	+۵	۲۴
به هنگام تقبل زحمت، جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳+۴+۱+۲	+۱+۲	۲۵
تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.	+۳-۴-۱-۲	+۱+۵	۲۶
رد تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.	+۳+۴-۱+۲	+۱	۲۷
تقبل زحمت دیگران را با نهایت تواضع قبول کنید.	+۳+۴-۱+۲	+۱+۵	۲۸
به هنگام تقبل زحمت، جانب تواضع را رعایت کنید.	+۳+۴+۱+۲	+۱	۲۹

گفت و گوی ۶

زمان: ۴/۵ عصر.

مکان: اصفهان، کارگاه نجاری.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مذکر، ۳۱ سال، دوست نه چندان قدیمی ب.

ب: نجار، مذکر، ۳۴ سال، صاحب کارگاه نجاری.

(ب گوشی تلفن جدید دو خطه ای خریده و از کار آن سر در نمی آورد. از الف خواسته تا به کمک دفتر

راهنما، تلفن را راه اندازی کند)

۱. الف: سلام آس اصغر

۲. ب: سا ملیکم، بیا، خدا خیرت بده، میونی جونمون رسیدی.

۳. الف: چیتو شدس؟

۴. ب: والل... رفتم این تیلیفونا خریدم درس و حسابی دو سه روزس اسیرمون کردس، نه را پس داریم نه را

پیش. سر در نی میاریم چه جوری کار می کوند.

حالا خیر بی بینی تو یه نیگا به دفترش بوکون بی بین این چه مرگشه. انگار باید برم یه دیلماجم براش بی گیرم.

۵. الف: نه بابا، سخت نگیر، راه می یفتد. بذامن یه نیگاش بوکونم.

۶. ب: خیر بی بینی. حالا بیا یه چای بخور تا بعد بریم تو دفتر.

۷. الف: دسد درد نکوند. همی حالا اونور خوردم.

۸. ب: و... نمیشد که، حجبی ریختس، بدش میاد.

۹. الف: باشد، حالا که شوما می گوی می خورم.

۱۰. ب: یه وخ کار نداشته باشی؟ می خی بذاری یه وخ دیگه؟

۱۱. الف: نه بابا دو دقه یه نیگاش بوکونم که توم خیالذ راحت بشه.

۱۲. ب: دسد درد نکوند، اگه را بیفتد که خوبس، دیرو تالا دیونمون کردس.

(ادامه، پس از اتمام کار و راه افتادن تلفن)

۱۳. الف: خب، حالا فکر کونم دیگه بتونی باش سروکله بزنی.

۱۴. ب: به خیر بی بینی، حالا دیگه حالیم شد چه جوریس.

۱۵. الف: حالا من تا دو سه روز دیگه اینجام. اگه باز گیر کردی خبرم کون.

۱۶. ب: باشد، دسد درد نکوند. کی شد از خجالتت در بیام. یه ساعته علافی این تیلیفونی.

۱۷. الف: نه بابا، حالا خب شد که را افتاد.

۱۸. ب: حالا خوبس تو بودی دس به دومند بشیم، اگه نه باید یکی تو سری خودم می‌زدم یکی تو سری این

تیلیفون.

۱۹. الف: پس من او نورم اگه کار داشتی بفرس دنبالم.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱		$+۴+۳+۲+۱$	در خوشامدگویی پیشقدم باشید.
۲	$+۵+۳$	$-۱+۴+۳+۲$	جواب خوشامدگویی را با گشاده روئی بدهید.
۳		$+۴+۳+۲+۱$	
۴	$+۶+۴+۳$	$-۴-۳-۱+۲$	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۵	$+۶+۱$	$+۴+۳+۲+۱$	به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۶	$+۵+۲$	$+۴+۳+۲+۱$	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۷	$+۵+۱$	$-۲+۴+۳+۱$	تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.
۸	$+۵+۲$	$+۴+۳+۲+۱$	رد تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.
۹	$+۵+۶$	$+۴+۳+۲+۱$	تقبل زحمت دیگران را با تواضع قبول کنید.
۱۰	$+۵+۱$	$-۴-۲-۱+۳$	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۱۱	$+۲+۵+۶$	$+۳+۴+۱+۲$ و $+۳$	به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۱۲	$+۳+۵$	$-۲-۱+۳+۴$	تقبل زحمت دیگران را با تواضع قبول کنید.
۱۳	$+۵$	$+۴+۳+۲+۱$	پس از برآوردن تقاضا جانب تواضع را رعایت کنید.
۱۴	$+۳$	$+۴+۳+۲+۱$	پس از برآوردن تقاضا در اظهار خوشنودی کوتاهی نکنید.
۱۵	$+۲+۵$	$+۴+۳+۲+۱$	پس از برآوردن تقاضا در تعارف کوتاهی نکنید.
۱۶	$+۳+۵+۶$	$-۴-۳-۱+۲$	پس از برآورده شدن تقاضا در اظهار خوشنودی کوتاهی نکنید.
۱۷	$+۴$	$+۴+۳+۲+۱$	پس از برآوردن تقاضا در تعارف کوتاهی نکنید.
۱۸	$+۳+۴+۵$	$-۴-۱+۲+۳$	پس از برآورده شدن تقاضا در اظهار خوشنودی کوتاهی نکنید.
۱۹	$+۲$	$+۴+۳+۲+۱$	

گفت و گوی ۷

زمان: ۵/۵ عصر.

مکان: اصفهان، ساختمانی نیمه کاره.

مکالمه کنندگان:

الف: بنا، مذکر، ۵۰ سال، دوست قدیمی ب، پدر د.

ب: بنا، مذکر، ۵۳ سال، دوست قدیمی الف، پدر ج.

ج: کارگر، مذکر، ۳۰ سال، پسر الف.

د: کارگر، مذکر، ۲۴ سال، پسر ب.

ه: صاحب ساختمان، مذکر ۳۲ سال، کارفرمای الف، ج و د.

(ب که دوست قدیمی الف است به دیدن او آمد، در محل کار و اینک دم رفتن است و تعطیل کار

(روزانه)

۱. الف: حجی، چندی خرجی ما شینه شد؟
۲. ب: والل...هنو حساب نکردم، گمونم یه سی چل تومنی بشه
۳. الف: لا کردار، دس به هر چیش بزنی خرجش آدما بیچاره می کوند.
۴. ب: همینس دیگه، چیکار می شد کرد. ... بابا میای؟ من باید برم اُس عبدالله... را ببینیم.
۵. ج: دسارو ما بشورم.
۶. الف: (خطاب به پسر خود د) بلند شو جمع کون تا اگه حجی زحمتش نیس مارم تا سری فلکه برسوند.
۷. ب: نه، اصلا حرفشم نزن. میکانیکه گفتس به ماشین زور نیار، دو تام نباید بیشتر سوار کونی (چند لحظه سکوت)
۸. د: (رنجیده، به پدر خود) آقا، بایه چیزی می ریم، دیگه مزاحمی حجی نی می شیم.
۹. ب: نه بابا چه زحمتی، منم برا ماشین می گم.
۱۰. ه: نه حجی، من خودم می رسونمدون. ماشین که هس.
۱۱. الف: دیگه می خوانسیم یعنی شوما از کار بیکار نشی.
۱۲. ه: نه بابا، دو قدم راس.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	_____	+۴، +۳، +۲، +۱	_____
۲	_____	+۴، +۳، +۲، +۱	_____
۳	+۵	-۱، +۴، +۳، +۲	در مصاحبت با دیگران به وجوه اشتراک توجه کنید.
۴	+۵	+۴، +۳، +۲، +۱	در مصاحبت با دیگران به وجوه اشتراک توجه کنید.
۵	_____	-۳، +۴، +۲، +۱	_____
۶	+۵، +۳	-۱، +۴، +۳، +۲	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۷	-۵، -۲، -۱	+۴، +۳، +۲، +۱	در اینجا گوشور قرارداد اجتماعی زیر را نقض کرده است: برای رد تقاضا از صراحت کلام خودداری کنید.
۸	+۲، +۱	-۱، +۴، +۳، +۲	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۹	+۵، +۱	-۱، +۴، +۳، +۲	در رد تقاضا از صراحت کلام خودداری کنید.
۱۰	+۵، +۲	+۴، +۳، +۲، +۱	به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۱۱	+۵، +۱	+۴، +۳، +۲، +۱	تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.
۱۲	+۵، +۲	-۲، +۳، +۲، +۱	به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.

گفت و گوی ۸

زمان: ۱۰ شب.

مکان: خوابگاه دانشجویی، شیراز.

مکالمه کنندگان:

الف: خانه دار، مؤنث، ۲۴ سال، دوست ب.

ب: خانه دار، مؤنث، ۲۵ سال، دوست الف.

(الف برای قرض گرفتن شیشه ای شیر به در آپارتمان ب آمده است)

۱. الف: سلام خانوم ...
۲. ب: سلام خانوم ... احوال شما، بیا تو.
۳. الف: نه، ممنونم، مزاحم نمی شوم، اومدم ببینم شما شیر دارین، امشب ... یادش رفته شیر بگیره.
۴. ب: آخا! کاش یه نیم ساعت زودتر آمده بودی، همین نیم ساعت پیش سه تا شیشه داشتیم و داشتیم ماسشون کردم. اگه مایه ش رو نزده بودم می تونستی براش ببری.
۵. الف: نه بابا، اشکالی نداره، حالا از یکی دیگه می گیرم.
۶. ب: یه سری بزن دم خونه آقای ...، اون هرشب واسه ... شیر می گیره.
۷. الف: آره، یه سری می زنم، به هر حال می بخشی مزاحم شدم.
۸. ب: واسه چی، کاش اقلاً شیر داشتیم یه چیزی.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۲	+۲،+۵	+۳،-۴،-۱،-۲	جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.
۳	+۱،+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	در بیان تقاضا، جانب تواضع را نگهدارید.
۴	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	در رد تقاضا از صراحت کلام خودداری کنید.
۵	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	
۶	+۵،+۶	+۳،+۴،+۱،+۲	در رد تقاضا از تعارف کوتاهی نکنید.
۷	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	به هنگام ایجاد زحمت رعایت طرف مقابل را بکنید.
۸	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	

گفت و گوی ۹

زمان: ۵/۳۰ عصر

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مذکر، ۲۹ سال، ساکن در خوابگاه.

ب: نگهبان خوابگاه، مذکر، ۵۸ سال، ساکن خوابگاه.

۱. الف: یا الله ... آقای ...؟
۲. ب: بعله، بفرمائین؟
۳. الف: سلام علیکم، چطورین؟ دارم می روم سلف، اگه صبحونه دارین تا بگیرم.
۴. ب: زحمتت می شه، خودم یه دقه شلوار پا می کنم می روم میام.
۵. الف: نه بابا بدین من که دارم میرم، می گیرم میام.
۶. ب: پیرشی الهی، دردسرت می شه، بیا اینم ژتون.
۷. الف: هستین تا برگردم؟
۸. ب: آره همینجام، دستت درد نکنه.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	_____	+۳,+۴,+۱,+۲	_____
۲	_____	+۳,+۴,+۱,+۲	_____
۳	+۲,+۵	+۳,+۴,+۱,+۲	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید. به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۴	+۱,+۵	+۳,+۴,-۱,-۲	تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.
۵	+۲,+۵	+۳,+۴,-۱,+۲	رد تقبل زحمت را به راحتی قبول نکنید.
۶	+۱,+۳	+۳,+۴,+۱,+۲	تقبل زحمت دیگران را با تواضع قبول کنید.
۷	_____	+۳,+۴,+۱,+۲	_____
۸	_____	+۳,+۴,+۱,+۲	_____

گفت و گوی ۱۰

زمان: ساعت ۹/۵ صبح.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، ۳۱ سال، مذکر، همسایه ب.

ب: دانشجو، ۳۶ سال، مذکر، همسایه الف.

(الف برای دادن طلب ب به در آپارتمان او آمده است)

۱. الف: آقای ..... ؟

۲. ب: سلام علیکم ، حال شما آقای ..... .

۳. الف: به لطف شما، شما خوبین؟

۴. ب: شکر، الحمد لله ..... چگونه؟ خوب؟ با داداش چیکار می‌کنه؟

۵. الف: دس شما را می بوسه، بد نیست، ای با دادشم یه جوری کنار میاد،... چگونه، حالش خوبه.

۶. ب: اونم بد نیس، مشغول شیطونیه.

۷. الف: آقا مزاحم شدم تشکر کنم واسه عکسائی که از بچه ها گرفته بودین، دستتون درد نکنه، چه عکسای

خوبی شده بود، بازم به همت شما.

۸. ب: نه بابا، چه زحمتی، دلم می‌خواس... چن تا عکس با بچه ها داشته باشد.

۹. الف: به هر حال لطف کردین، از خانمم تشکر کنین که آورده بودن داده بودن دم در، حالا لطف کنین پولشم

بگین چقدر شد.

۱۰. ب: ای بابا این حرفا کدومه، واسه دو تا عکس.

۱۱. الف: دو تا نه و ۸ تا

۱۲. ب: باشه، حالا هشتتا، چه فرقی می‌کنه، قابل نیس که من اصلاً بخوام بگم.

۱۳. الف: نه به خدا ناراحت می‌شم، دیگه زحمت انداختن و ظاهر کردنشو کشیدین خیلی ممنون.

۱۴. ب: باشه حالا بعد با هم حساب می‌کنیم، یه وقت دیگه.

۱۵. الف: نه به خدا، چه وقتی بهتر از حالا، نگین به خدا ناراحت می‌شم.

۱۶. ب: آخه اصلاً روم نمیشه، حالا که اصرار می‌کنین ... تومن.
۱۷. الف: بیاین، این خدمت شما، باز می‌گم دستتون درد نکنه، یادگار خوبی شد برای بچه‌ها، فرمایشی ندارین
رفع زحمت کنم.
۱۸. ب: خواهش می‌کنم، اینطوری که بد شد نیمین تو.
۱۹. الف: مزاحم می‌شم، فعلاً لطفتون زیاد.
۲۰. ب: سلام برسونین، به امید خدا.

قرارداد اجتماعی	اصول تعامل	قواعد آداب دانی	بندهای گفت و گو
_____	۳،+۴،+۱،+۲ +	_____	۱
در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۵	۲
جواب خوشامدگوئی را با گشاده روئی بدهید.	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۵	۳
در خوشامدگوئی از تعارف کوتاهی نکنید.	-۱،+۲ +۳،+۴،	+۵،+۶	۴
در خوشامدگوئی از تعارف کوتاهی نکنید.	-۱،+۲ +۳،+۴،	+۵،+۶	۵
در خوشامدگوئی از تعارف کوتاهی نکنید.	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۵	۶
از زحمتی که دیگران متقبل شده اند تشکر کنید.	-۴،-۱،+۲ +۳،	+۵،+۲،+۳	۷
در جواب تشکر از زحمتی که تقبل کرده‌اید تشکر کنید.	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۱،+۵	۸
از زحمتی که دیگران متقبل شده اند تشکر کنید.	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۲،+۵	۹
زحمتی را که تقبل کرده‌اید ناچیز جلوه دهید.	-۴،-۱،-۲ +۳،	+۲،+۴	۱۰
_____	۳،+۴،+۱،+۲ +	+۳	۱۱
زحمتی را که تقبل کرده‌اید ناچیز جلوه دهید.	-۴،-۱،-۲ +۳،	+۱،+۵	۱۲
در تشکر از زحمتی که دیگران متقبل شده اند به یکبار بسنده نکنید.	-۴،-۱،-۲ +۳،	+۵،+۱،+۳	۱۳
_____	-۱،-۲ +۳،+۴،	+۲	۱۴
_____	-۱،-۲ +۳،+۴،	+۱،+۵	۱۵

	-۱،-۲ +۳،+۴،	+۴،+۵	۱۶
از زحمتی که دیگران متقبل شده اند تشکر کنید.	-۴،-۱،+۲ +۳،	+۶،+۳،+۵	۱۷
در جواب تشکر از زحمتی که متقبل شده اید متواضع باشید.	-۴،-۱،-۲ +۳،	+۵	۱۸
	-۱،-۲ +۳،+۴،	+۵	۱۹
	۳،+۴،+۱،+۲ +		۲۰

گفت و گوی ۱۱

زمان: ۶ بعد از ظهر.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مذکر، ۳۱ سال، معلم سابق کلاس زبان ب.

ب: تلفنچی، مؤنث، ۲۷ سال، شاگرد سابق کلاس زبان الف.

(الف برای گرفتن خط آزاد با مرکز تلفن تماس گرفته است)

۱. الف: خانم ..... شمائین؟

۲. ب: سلام آقای ..... چطورین؟ خانم چطورن؟

۳. الف: مرسی خوبن، مزاحم شدم، اگه ممکنه یه خط آزاد لطف کنین، به خدا شرمندم هر وقت اونجاین مزاحم

می‌شم.

۴. ب: خواهش می‌کنم، نفرمائین، چه زحمتی، وظیفمونه

۵. الف: لطفتون همیشه شامل حال من هس، متشکرم.

۶. ب: خواهش می‌کنم، این چه فرمایشیه، الان می‌دم خدمتون، فقط لطف کنین گوشی رو بزارین تا وصل کنم.

۷. ب: چشم متشکرم. فرمایشی ندارین.

۸. الف: قربان شما، الان می‌دم خدمتون.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱		+۳،+۴،+۱،+۲	
۲	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	در خوشامدگویی پیشقدم باشید.
۳	+۳،+۵	+۳،-۴،-۱،-۲	در بیان تقاضا رعایت طرف مقابل را بکنید.
۴	+۴،+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	به هنگام تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۵	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	
۶	+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	
۷	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	
۸	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	

گفت و گوی ۱۲

زمان: ساعت ۱۱ صبح.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مذکر، ۲۷ سال، همکلاس ب.

ب: دانشجو، مذکر، ۲۶ سال، همکلاس الف.

(الف جهت امانت گرفتن موتور ب به او مراجعه کرده است)

۱. الف: آقا ..... کجا داری می‌ری؟

۲. ب: میرم دم در یه تلفن بزنم، جای می‌خواهی بری؟

۳. الف: نه، جایی که نه.

۴. ب: سلف می‌خواهی بری؟ بیا می‌رسونمت بعد میرم.

۵. الف: نه، قربونت، ممنونم.

۶. ب: می‌خواهی بیا بریم دیگه، تارف نکن، می‌رسونمت بعد میرم.

۷. الف: نه بابا، اومدم ببینم بعد از ظهر اگه یه دقه موتور و نمی‌خواهی پیام چرخ ... رو ببرم درس کنم.

۸. ب: نه، نمی‌خوام، بیا ببر، می‌خواهی اصلاً همی حالا بریم.

۹. الف: نه بابا، حالا زحمتت نمی‌دم، برو بیا، بعد از ظهر.

۱۰. ب: ساعت چند می‌ای، بگو که من پس و پیش نباشم.

۱۱. الف: میام، دور و ور چار.

۱۲. ب: باشه خوبه.

۱۳. الف: قربونت، می‌بخشی ها، شرمنده.

۱۴. ب: ای بابا، دمت گرم، بیا من خونم.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	_____	+۲،+۴،+۱،+۲	_____
۲	-۵	+۲،+۴،+۱،+۲	_____
۳	+۱	+۲،+۴،+۱،+۲	در تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۴	+۲،+۵	+۲،+۴،+۱،+۲	در تقبل زحمت جانب تواضع را رعایت کنید.
۵	+۵	+۲،+۴،+۱،+۲	تقبل زحمت دیگران را به راحتی قبول نکنید.
۶	+۲،+۵	+۲،+۴،-۱،+۲	در تقبل زحمت تواضع را رعایت کرده و از اصرار کوتاهی نکنید.
۷	+۱	+۳،-۴،+۱،-۲	در بیان تقاضا رعایت طرف مقابل را بکنید.
۸	+۲،+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	اجابت تقاضا را با تواضع انجام دهید.
۹	+۱،+۵	+۳،+۴،-۱،-۲	در بیان تقاضا رعایت طرف مقابل را بکنید.
۱۰	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۱	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۲	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۳	+۴،+۵	+۳،-۴،-۱،-۲	در جواب تشکر از جانب تقاضا متواضع باشید.
۱۴	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	جواب تشکر را با فروتنی بدهید.

گفت و گوی ۱۳

زمان: ۸/۳۰ شب.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مؤنث، ۲۴ سال، همسایه ب.

ب: خانه دار، مؤنث، ۲۴ سال، همسایه الف.

(الف برای قرض گرفتن مقداری ماست به در آپارتمان ب آمده است)

۱. الف: خانوم ..... هستن.

۲. ب: بله ... اومدم ... سلام. احوال شما، بفرمائین تو، ... خوبه؟

۳. الف: ممنونم. چطورین؟ ... خوبه، مزاحم شدم ببینم یه قاشق ماس دارین. واسه مایه می‌خواهم.

۴. ب: بله، صبر کنین الان میارم (برمی‌گردد)

۵. الف: خیلی نمی‌خواهم، همون یه قاشق بسه.

۶. ب: (برمی‌گردد) بیاین، این از ماس خودمونه، دیشب انداختم. یه ذره بفهمی نفهمی ترشه چون مایه ماسش

ترش بوده.

۷. الف: اختیار دارین، شما که کدبانوئین، ماستونم حتماً مئه دست پختتون.

۸. ب: اختیار دارین، بفرمائین تو.

۹. الف: نه برم، شیر جوشوندم سرد می‌شه. کاسه رو میدم ... بیاره.

۱۰. ب: قابل نیس، باشه خودم میام می‌گیرم.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب‌دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۲	+۲،+۵	+۳،-۴،-۱،-۲	در خوشامدگوئی پیشقدم باشید.
۳	+۱،+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	در بیان تقاضا متواضع باشید و رعایت طرف مقابل را بکنید.
۴	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	تقاضا را متواضعانه اجابت کنید.
۵	+۱،+۵	+۳،-۴،-۱،-۲	تقاضای خود را ناچیز جلوه دهید.
۶	+۴،+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	_____
۷	+۳،+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	در جواب تشکر از اجابت تقاضا متواضع و پیشقدم باشید.
۸	+۱،+۴	-۳،-۴،-۱،-۲	تشکر را با تواضع بپذیرید.
۹	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۰	+۲،+۵	+۳،+۴،-۱،-۲	_____

گفت و گوی ۱۴

زمان: ظهر جمعه.

مکان: شیراز، خوابگاه دانشجویی.

مکالمه کنندگان:

الف: دانشجو، مذکر، ۳۳ ساله، همسایه ب.

ب: دانشجو، مذکر، ۳۱ ساله، همسایه الف.

الف که تلویزیونشان اشکالی پیدا کرده است از بالکن از ب می‌خواهد که تلویزیون را با سیم تلویزیون

او امتحان کند)

۱. الف: عذر می‌خواهم وقتتو می‌گیرم. اومدم ببینم می‌شه یه دقه سر سیم آنتنتونو بدین این طرف.

۲. ب: چی شده، اشکالی پیش آمده؟

۳. الف: وال ... تصویر تلویزیون ما صبح تالا برفکیه، خواسم ببینم با سیم شما چطوریه، ببخشین سر ظهري

مزاحم شدم، اما این بچه ها برا برنامه کودک کلافم کردند.

۴. ب: باشه آقا، چه زحمتی، همون پس وایسین تا سر سیمو رد کنم، فقط یه دقه صبر کنین تا از سر فیش بازش

کنم.

۵. الف: باشه، هستم.

۶. ب: (پس از یکی دو دقیقه) اومد بیرون؟

۷. الف: بله ..... دس شما درد نکنه.

۸. ب: یواش بکشین ..... بازم ..... بازم ..... رسید؟

۹. الف: یه ذره دیگه ..... جا نداره؟

۱۰. ب: چرا، یه ذره، دیگه جا داره. خوب شد؟

۱۱. الف: بعله، دس شما درد نکنه. حالا امتحان می‌کنم، بعد صدا می‌زنم بکشین.

۱۲. ب: باشه فعلاً، بعد از ظهر رو استفاده کنین، ما نیازی نداریم، عصری صدا می‌زنم می‌گیرم.

۱۳. الف: خیلی ممنون، لطف کردین.

بندهای گفت و گو	قواعد آداب دانی	اصول تعامل	قرارداد اجتماعی
۱	+۱،+۵	+۳،+۴،-۱،-۲	در بیان تقاضا متواضع بوده رعایت طرف مقابل را بکنید.
۲	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۳	+۱،+۵	+۳،-۴،-۱،+۲	در بیان تقاضا متواضع باشید.
۴	+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	در اجابت تقاضا متواضع باشید.
۵	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۶	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۷	_____	+۳،+۴،-۱،+۲	_____
۸	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۹	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۰	_____	+۳،+۴،+۱،+۲	_____
۱۱	+۳،+۵	+۳،+۴،-۱،+۲	در صورت اجابت تقاضا، تشکر کنید.
۱۲	+۵	+۳،+۴،+۱،+۲	تشکر طرف مقابل را با تواضع بپذیرید.
۱۳	+۳	+۳،+۴،+۱،+۲	_____

بررسی آماری نشان داد که در ۲۰۵ بند گفت و گوی یاد شده، اصول گرایش در مجموع ۶۱۱ بار رعایت و ۲۰۹ بار نقض گردیده است. درصد مورد رعایت شده و موارد نقض شده به تفکیک در جدول های ۱۵ و ۱۶ و در نمودار یک آمده است. از ۶۱۱ مورد رعایت شده یاد شده، بالاترین درصد مربوط به اصل ۳ و پائین ترین درصد متعلق به اصل ۱ است. از ۲۰۹ مورد نقض شده بالاترین درصد مربوط به اصل ۱ و پائین ترین درصد مربوط به اصل ۳ است. تحلیل

آماری گفت و گوهای یاد شده، در پیوند با اصول لیچ نشان داد که این قواعد در مجموع ۳۰۳ بار رعایت و تنها ۴ بار نقض گردیده اند. بالاترین درصد مربوط به اصل ۵ و پائین ترین درصد مربوط به اصل ۶ است (رک به جدول های ۱، ۲، ۳ و ۴ و نمودار یک).

جدول ۱

اصول تعامل گرایس								گفت و گوها
۴		۳		۲		۱		
-	+	-	+	-	+	-	+	
۳	۵	۱	۶	۴	۳	۵	۲	۱
۸	۲۰	۲	۲۶	۷	۲۱	۱۳	۱۵	۲
۵	۴	-	۹	-	۹	۷	۲	۳
۷	۱۳	۳	۱۷	۶	۱۴	۸	۸۲	۴
۹	۲۰	۳	۲۶	۲	۲۷	۱۴	۱۵	۵
۵	۱۴	۲	۱۷	۳	۱۶	۶	۱۳	۶
-	۱۲	۱	۱۱	۱	۱۱	۴	۸	۷
۱	۷	-	۸	۱	۷	۵	۳	۸
۱	۷	-	۸	۱	۷	۲	۶	۹
۶	۱۴	-	۲۰	۸	۱۲	۱۲	۸	۱۰
۳	۵	-	۸	۱	۷	۴	۴	۱۱
۲	۱۲	-	۱۴	۳	۱۱	۶	۸	۱۲
۵	۵	۱	۹	۴	۶	۷	۳	۱۳
۱	۱۲	-	۱۳	۲	۱۱	۵	۸	۱۴
۵۵	۱۵۰	۱۳	۱۹۲	۴۳	۱۶۲	۹۸	۱۰۷	جمع کل

جدول ۲

قواعد آداب دانی لیچ											گفت و گوها	
۶		۵		۴		۳		۲		۱		
-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	
-	۳	-	۷	-	۲	-	۵	-	۱	-	-	۱
-	۲	-	۱۴	-	۲	-	۷	-	۱۶	-	۱۷	۲
-	-	-	۱	-	۴	-	۳	-	۲	-	۴	۳
-	-	-	۳	-	۳	-	۴	-	۵	۱	۸	۴
-	۱	-	۱۱	-	۱	-	۹	-	۱۰	-	۱۰	۵
-	۵	-	۱۲	-	۲	-	۶	-	۵	-	۴	۶
-	-	۱	۷	-	-	-	۱	۱	۳	۱	۳	۷
-	۱	-	۸	-	-	-	-	-	۱	-	۱	۸
-	-	-	۳	-	-	-	۱	-	۲	-	۲	۹
-	۳	-	۱۵	-	۲	-	۵	-	۳	-	۴	۱۰
-	-	-	۷	-	۱	-	۱	-	-	-	-	۱۱

-	-	-	۹	-	۱	-	-	-	۳	-	۳	۱۲
-	-	-	۷	-	۲	-	۱	-	۲	-	۳	۱۳
-	-	-	۵	-	-	-	۲	-	-	-	۲	۱۴
-	۱۵	۱	۱۰۹	-	۲۰	-	۴۵	۱	۵۳	۲	۶۱	جمع کل

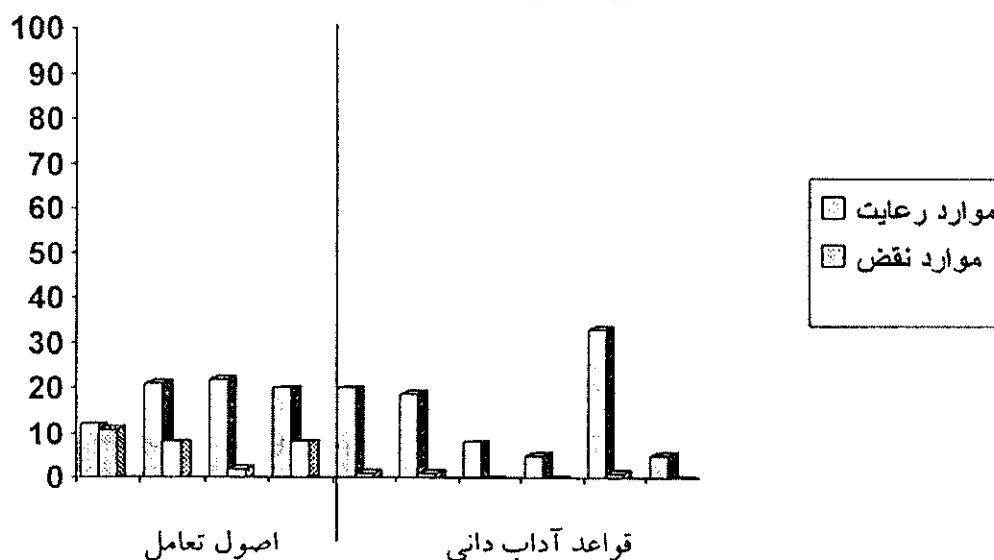
جدول ۳

اصول تعامل گرایس								
موارد نقض شده				موارد رعایت شده				
۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	شماره اصول
۵۵	۱۳	۴۳	۹۸	۱۵۰	۱۹۲	۱۶۲	۱۰۷	تعداد به تفکیک
۶/۷۱	۱/۵۸	۵/۲۴	۱۱/۹۵	۱۸/۲۸	۲۳/۴۱	۱۷۵/۱۹	۱۳/۰۴	درصد به تفکیک
۲۵/۵				۷۴/۵				درصد کل
۲۰۹				۶۱۱				جمع کل

جدول ۴

قواعد آداب دانی لیچ												
موارد نقض شده						موارد رعایت شده						
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۶	۵	۴	۳	۲	۱	شماره اصول
-	۱	-	-	۱	۲	۱۵	۱۰۹	۲۰	۴۵	۵۳	۶۱	تعداد به تفکیک
-	۳/۱۲	-	-	۱/۳۲	۱/۶۵	۴/۸۸	۳۵/۵	۶/۵۱	۱۴/۶۵	۱۷/۲۶	۱۹/۸۶	درصد به تفکیک
۱/۳۱						۹۸/۶۹						درصد کل
۴						۳۰۳						جمع کل

نمودار ۱

از بررسی گفت و گوهای یک تا ۱۴ که در قالب اصول پیشنهادی گرایس و لیچ انجام گرفت، نتیجه‌گیری‌های زیر قابل برداشت است:

۱. گویشوران گفت و گوهای یاد شده بیش از آن که اصول گرایس و قواعد لیچ را نقض کرده باشند، در رعایت آن کوشیده‌اند.

۲. از میان اصول گرایس، اصل ۱ یعنی کمیت بیش از دیگر اصول نقض شده است. این نقض، نه در جهت کم‌گوئی؛ بلکه در جهت پرگوئی بوده است. این بدان معنی است که زیاده‌گوئی در گفتار، به ویژه در تعارفات، لازمه کنش‌های متقابل زبانی یاد شده به طور اخص، و جزء لاینفک کنش متقابل فارسی زبانان در سبک یاد شده است. اصل ۴ نیز به لحاظ نقض در مرتبه دوم قرار دارد؛ یعنی این که در گفت و گوهای یاد شده، در حد امکان از صراحت کلام پرهیز شده است. این دو نتیجه‌گیری، در جهت اثبات مدعای یارمحمدی (۹: ۱۹۹۵) است. او در نتیجه‌گیری خود، بر اساس شم زبانی و تجربه شخصی اظهار داشته است که به نظر می‌رسد، فارسی زبانان، در مقایسه با گویشوران انگلیسی زبان، از صراحت گفتار کمتری برخوردار هستند و گفتار آنان نیز طولانی‌تر و کشدارتر است، ولی نتیجه‌گیری دیگر او، این است که فارسی زبانان، اصل ۴ گرایس را بیش از اصول دیگر نقض می‌کنند که با شواهد به دست آمده از مطالعه حاضر، همخوانی ندارد. همان‌گونه که پیش‌تر ذکر شد، در گفت و گوهای یاد شده، اصل کمیت بیش از اصول دیگر نقض شده است. یارمحمدی عقیده دارد (۹: ۱۹۹۵) که نقض اصل ۴ گرایس ناشی از ضرورت رعایت قاعده تواضع لیچ (قاعده ۴) و پرهیز از صراحت گفتار و رک‌گوئی است. ولی در گفت و گوهای یاد شده، اصل موافقت لیچ (اصل ۵) بیش از اصول دیگر رعایت شده است. این نتیجه‌گیری با نقض اصل ۱ گرایس در این بررسی، همخوانی دارد. در اغلب موارد گویشوران گفت و گوهای یاد شده برای رسیدن به حد لازم موافقت بین خود و مخاطب، ناچار از زیاده‌گوئی در تعارف و در نتیجه، نقض اصل کمیت گرایس بوده‌اند.

۳. از میان اصول گرایس، بالاترین درصد رعایت مربوط به اصل ۳ (اصل کیفیت) است. این نتیجه دور از انتظار و غیر منطقی نیست؛ به اعتقاد نگارنده، ضروری‌ترین اصل از اصول گرایس که گویشوران آن را کمتر نقض می‌کنند، اصل کیفیت است؛ زیرا این اصل به طور مستقیم، مربوط به میزان صدق گفتار می‌شود. طبیعی است که گویشور تا جایی که بتواند منظور خود را با نقض دیگر اصول منتقل کند از نقض اصل کیفیت خودداری می‌ورزد.

۴. به نظر می‌رسد که نقض اصول لیچ، محل کنش متقابل زبانی بین گویشوران باشد و باعث می‌شود که عمل ارتباط از بستر طبیعی خود خارج شود. به همین جهت است که در گفت و گوهای یاد شده، گویشوران تنها در جهت حفظ این اصول و نه در جهت نقض آن کوشیده‌اند. از چهار مورد نقض قواعد لیچ، مورد اول مربوط به بند یک گفت و گوی ۴ است (ر.ک. پیوست یک) که هدف گویشور از این نقض، تنها ایجاد نوعی موافقت غیرمستقیم بین خود و مخاطب بوده است. ۳ مورد دیگر نقض، مربوط به گفت و گوی ۷ بند ۷ است (ر.ک. پیوست یک) این موارد نقض که بر خلاف قرارداد اجتماعی حاکم بر موقعیت صورت گرفته، باعث گردید که عمل ارتباط از روال طبیعی خارج و نوعی رنجیدگی خاطر که منظور نظر گویشور «ب» نبوده در گویشوران «الف» و «د» ایجاد شود. گویشور «ب» با صراحت گفتاری که در جواب رد به تقاضای «الف» از خود نشان داد، باعث این رنجیدگی خاطر شد. حال آنکه مضمون قرارداد اجتماعی، خاص سبکی این چنین و در موقعیتی این گونه، مبنی بر آن است که گویشور در رد تقاضای طرف مقابل از صراحت کلام خودداری کرد و به نحوی مناسب یا با بهانه‌ای معقول از پذیرش تقاضا امتناع ورزد تا این عدم پذیرش منظوری ناخواسته را برنینگیزد و محل ارتباط نشود.

۵. از میان قاعده‌های لیچ، اصل ۵ بیش از دیگر اصول مورد نظر گویشوران گفت و گوهای یاد شده، بوده است. این نکته می‌توان نتیجه گرفت که رسیدن به بالاترین حد معقول موافقت و همخوانی در کنش زبانی، از قراردادهای اجتماعی اساسی در گفتار فارسی است و گویشوران گفت و گوهای یاد شده، خود را ملزم به رعایت آن می‌دانند.

۶. در پایان می‌توان گفت که نتایج بدست آمده از مطالعه حاضر، مؤید این اصل کلی نیز هست که نقش بینافردی زبان در عمل ارتباط از اهمیت خاصی برخوردار است. انسان‌ها، زبان را تنها جهت بیان اطلاع یا به خودی خود به خاطر

نقش محتوایی یا توصیفی آن بکار نمی‌گیرند؛ بلکه آنان در عین اطلاع رسانی، زبان را برای مقاصد و منظورات دیگری نیز به کار می‌گیرند که مهمترین آنها، حفظ قراردادهای اجتماعی موجود است. به همین دلیل، آن دسته از مطالعات زبان‌شناختی که در آنها به همه نقش‌های زبان توجه کافی نشده باشد، مطالعات ناقصی خواهند بود.

یادداشت‌ها

1. Ideational	22. Interogative
2. Interpersonal	23. Imperative
3. Textual	24. Exclamatory
4. Universalists	25. Intimate Relation
5. Modista	26. Distant Relation
6. Referential	27. Participants
7. Free variations	28. Speech Act Theory
8. Pragmatics	29. Grice's Cooperative Principles
9. Discourse Analysis	30. Leech's Politeness Maxims
10. Users	31. Quantity
11. Situation	32. Quality
12. Context	33. Relevance
13. Use	34. Manner
14. Sense	35. Tact Maxim
15. Force	36. Generosity Maxim
16. Implicature	37. Modesty Maxim
17. Direct	38. Approbation Maxim
18. Skewed	39. Agreement Maxim
19. Pragma – linguistics	40. Sympathy Maxim
20. Socio- pragmatics	41. Implicature
21. Affirmative	

منابع

- الف: فارسی
- حق شناس، علی محمد. مترجم. (۱۳۷۱). تاریخ مختصر زبان‌شناسی. نوشته: آر. اج. روبینز تهران: نشر مرکز.
- لطفی پور ساعدی، کاظم. (۱۳۷۱). درآمدی به اصول و روش ترجمه. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- مدرسی، یحیی (۱۳۶۳). برخی مسائل نظری در جامعه‌شناسی زبان. مجله زبان‌شناسی سال اول، ۱، ۵۱-۴۱.

ب: انگلیسی

- Beeman, W. O. (1986). **Language, Status, and Power in Iran**, Bloomington: Indiana University Press.
- Brown, G. and G. Yule. (1983). **Discourse Analysis**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grice, H. P. (1975). *Logic and Conversation* In Cole, P. and Morgan, J. L. (Ed.). **Syntax and Semantics, Vol: 3: Speech Acts**, New York: Academic Press.
- Hodge. C. T. (1957). *Some Aspects of Persian Style*, **Language** 33, 3, 67- 362.
- Kempson, R. M. (1979). **Semantic Theory**, Cambridge: Cambridge University Press.

- Leech. (1983). **Principles of Pragmatics**, London: Longman
- Lyons. J. (1991). **Semantics**, Vol. I. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sampson. G. (1995). **Schools of Linguistics**: London: Hutchinson Co Ltd.
- Steinberg. D. D. (1991). **Psycholinguistics: Language, Mind, and World**, Essex: Longman.
- Verschueren , J. (1999). **Understanding Pragmatics**. London: Arnold.
- Yarmohammadi, L. (1995). *More on The Analysis of Politeness Forms In English and Persian: A Sociopragmatic Approach*, **IJOAL**, Vol XXI, 1, 57-67.

